

מאוצרות הפרשה

לקבל את עצם המצווה אשר עליה הוא מברך. לעומת זאת העונה 'אמן', משבח את ה', אך מנגד הוא לא מקבל כלום לעצמו, ועל כן בבחינה זו הוא גדול יותר מן המברך. ומעתה מבואר היטב, כי יתרו אכן לא היה הראשון שהודה לה', אך זאת עיקר מעלתו של יתרו, שהוא הראשון שהודה לא על טובה של עצמו, אלא על טובתו של אחר, וכפי שהדגיש בלשונו ואמר – "ברוך ה' אשר הציל אתכם". ובכך נתייחד יתרו מכל אלו ששבחו לה' לפניו, שהם שיבחו על הטובות שהם קיבלו, אך יתרו לראשונה הודה ושיבח את ה' על טובתם של אחרים.

והודעת להם את הדרך אשר ילכו בה ואת המעשה אשר יעשו (יח, כ)

הגמ' בב"מ ל. אומרת שכוונת הפסוק הוא כך והודעת זה בית חיייהם והיינו ללמד אומנות, את הדרך זה גמ"ח, אשר ילכו זה ביקור חולים, בה זה קבורה, המעשה זה הדין, אשר יעשו זה לפני משורת הדין. מקשה ה"בן איש חי ז"ע בספרו בן יהודע מה יתרו הכנים את העניין הזה לכאן, הרי הוא בא ליעץ בעניין ריבוי האנשים שבאים לדון ובשביל מה הוא הוסיף את כל הנאום הזה בענייני חסד ואומנות? ותירץ, שזה גופא מה שבא יתרו לומר, הנה יש עליך כל כך הרבה אנשים, ולמה? כי כל אחד תובע את השני על מרפסת שהשכן שלו הוציא וכדו', ולמה זה קורה כי אנשים משועממים, לכן תלמד אותם אומנות, כך הם יהיו עסוקים בחנות ולא יהיה להם פנאי לתבוע את השכנים, גם בגלל הנוק שגורם להם בהפסד יום עבודה, וגם בגלל שיהיו עסוקים באומנותם. דבר שני תלמד אותם לעסוק בגמ"ח ומי שעוסק בגמ"ח בדרך כלל הוא נהיה באופן טבעי וותרן. וגם שיתעסקו עם חולים ומתים ואז הם יראו איזה צרות נוראיות יש בבתי חולים, וסוף אדם למיתה, הם לא יתעסקו בקטנות בענייני ממון, ומה שישאר אחר"כ למי שכן יבוא לתבוע תלמודם את הדינים ולפנים משורת הדין.

ויתיצבו בתחתית ההר (יט, יז)

כתוב בגמרא (שבת פח). אמר רב אבדימי בר חסא: מלמד שכפה הקב"ה עליהם את ההר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים את התורה – מוטב, ואם לאו – שם תהא קבורתכם. שאל הג"ר חיים שמואלביץ זצ"ל מדוע כתוב "שם תהא קבורתכם", שהרי עמדו מתחת להר, וכדי לקברם היה צריך רק להורידו עליהם? אלא תירץ, מונח כאן יסוד גדול בעבודת האדם את בוראו. דרך בני אדם לומר כשיגיעו ל"שם", כשהמצב ישתפר ויסתלקו המפריעים – אז ילמדו, אז יתפללו. ה"שם" הזה – הוא בבחינת "קבורתכם". כאן נעוץ כשלונו של האדם! כי היצר כבר דואג שה"שם" הזה לא יבוא כ"כ מהר, ולכסוף ימצא האדם את עצמו עומד ריקם ללא כלום...

וכבר פירשו גדולי המוסר את דברי התנא (אבות ב,ד) "אל תאמר לכשאפנה אשנה שמא לא תפנה", אל תאמר כאשר אזכה וראשי ולבי יהיו פנויים מכל טרדה, אז אשב ואלמד בהתמדה עצומה. אל תאמר כך. מדוע? "שמא", אולי מה שה' מחפש ממך הוא דוקא, את ה"לא תפנה", לראות כיצד הנך עובד אותו כשלבך אינו פנוי מטרדות. זו לא חכמה לעבוד את ה' כשהכל בסדר, מדרגתו האמיתית של האדם ניכרת דוקא בהיותו טרוד, אם אז הוא מתעלם מכל המפריעים ושוקע בלימוד – אשריו ואשרי חלקו... (אוצרות פניני התורה)

וישמע יתרו (יא, א)

בספר 'אוצרותיהם אמלא' מביא הגאון רבי אליעזר טורק הארה נפלאה שרגיל היה אביו זצ"ל לומר מידי שנה בשנה, אותה העירו חכמי המוסר: יש לתת את הדעת, מדוע הפרשה של מעמד הר סיני וקבלת התורה, המעמד הנשגב ביותר שידע עמנו מאז היותו לעם, נקראת על שם יתרו. הרי יתרו לא מיוצאי חלציהם של אברהם יצחק ויעקב, אלא גר צדק שהסתפח לכלל ישראל. בדיוק הפרשה שהנציחה את החלק הכה סודי והיסטורי של התורה נקראת על שמו?

הסביר זאת אבי מורי זצ"ל במתק לשונו כך: דוקא אופי ההנהגה של יתרו מבטאת יותר מכל את סמל המושג של 'הכנה' לקבלת התורה. יתרו לימד אותנו מהי ההכנה הראויה. הפרשה מתחילה: 'וישמע יתרו, מפרש רש"י: 'מה שמועה שמע ובא... יתרו רק שמע ומיד בא והתייצב! הוא רק שמע והוא כבר כאן!'

בעלי מוסר עוררו בזה שלא די במה שהאדם מעונין לשמוע, אמנם חלק זה גם הוא חשוב וחיוני, אך יש לדעת שלא עוצרים ב'לרצות'. אדם שישומע ומיד בא, מבלי שהות, מוציא אל הפועל את נכוניתו ונותן ביטוי לרצונותיו, זוהי הדרך הראויה והנכונה לזכות בתורה. זוהי דרגה ראשונה במעלה הנוגעת ללימוד התורה, ומתבקשת מכל אחד ואחד מאתנו. כך נהג יתרו, זה רשום על שמו, וזאת היא מורשתו. לכן אין פרשה מתאימה יותר שתקרא על שמו של יתרו יותר מפרשה זו, העוסקת בענין קבלת התורה. כיון שהאיש הראשון שהראה לנו כיצד אין מתחשבים בשום קושי ובשום שינוי, ומישמים מיד את הרצון מן הכח אל הפועל היה יתרו. בלי שהות, בלי עיכובים, 'שמע ובא...'

ויאמר יתרו ברוך ה' (יח, י)

מסופר על רבי אליהו לאפיאן זצ"ל, שיום אחד באה נכדתו לבקר בבית הסבא והסבתא ביחד עם אמה. הסבתא, כדרכם של סבתות, נתנה לנכדתה סוכריה. אמרה האם לביתה: "אמרי תודה לסבתא!" סיננה הנכדה מבין שפתייה: "תודה, סבתא". לפתע נשמעה קריאת אנחה מבהילה מהסלון: "אוי, אוי!" – זעק ר' אליהו. נזעקו כל בני המשפחה לסלון להבין את פשר הזעקה. "מה קרה סבא?" הם תמחו. ענה להם הצדיק כשדמעות בעיניו: "הנה בת זו אמרה תודה לא מחמת שהיא מרגישה הכרת הטוב, אלא מחמת שאמא אמרה לה לומר. השבתי לעצמי: 'זכשאיני אומר 'מודים' בתפילה... האם אני מרגיש באמת הודאה לבורא עולם או שמא אני אומר כי כתוב בסידור שצריך לומר כאן 'מודים'?!".

שם. אמרו חז"ל במדרש (ילקוט' ש רסח) בשם ר' פפוס אמרו, גנאי הוא למשה ולששים ריבוא שלא אמרו ברוך, עד שפתח יתרו ואמר ברוך ה'. וכן הוא בגמרא (סנהדרין צד). הדבר צ"ב, וכי קודם ליתרו לא היה מי ששיבח לה? ומה ראו חז"ל גדולה מיוחדת ביתרו על ששיבח את ה' יותר מאחרים? ביאר רבי דן סגל שליט"א: אמרו חז"ל (ברכות נג) "גדול העונה אמן יותר מן המברך", וצ"ב, הרי הסברא נותנת להיפך, אדרבה המברך גדול יותר מהעונה אמן, שהרי המברך בירך, לעומת העונה 'אמן' שרק השיב על ברכתו, ומדוע שיהא כוחו יפה מן המברך עצמו? וביאור הדברים, כי בברכות הנהנין האדם שמברך את ה', הוא גם מקבל, שהרי הוא אוכל ונהנה מהמזון, וכן בברכת המצוות הוא זוכה

דברים טהורים בכלי טהור

ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודות ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך יצאם ה' ויחד יתרו על פליטתו אשר עשה ה' לישראל אשר הצילו מיד מצרים. ויאמר יתרו ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים ומיד פרעה אשר הציל את העם מתחת יד מצרים. ("ח, י" - "י" בפסוקים אלו מתארת התורה את תגובתו של יתרו כאשר שמע מפי משה את פירוט הניסים והטובות אשר עשה ה' לישראל, ולכאורה יש להבין, הלא הדבר שגרם ליתרו לעזוב את מקומו ולבוא לישראל, היא שמיעת הניסים המופלאים שארעו להם, כפי שמוזכר ברש"י בתחילת הפרשה: "וישמע יתרו" - מה שמועה שמע ובה, קריעת ים סוף ומלחמת עמלק. מדוע, איפוא, רק לאחר ששב משה וסיפר לחתנו את אותם הדברים, התרגש יתרו ואמר: "ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים"? במה היה שונה הסיפור ששמע יתרו ממה, ממה שהיה ידוע לו בטרם הגיע הנה? את התשובה לכך נבין על פי המעשה הבא:

בסוף הספר הנודע "נפש החיים" של רבי חיים מוולאז'ין, מובאת דרשה לראש השנה, דרשה שנמסרה על ידו באחת השנים. הדרשה מחולקת לשלושה קטעים, ואת הסיבה לכך, ביאר המשגיח הצדיק רבי דב יפה זצ"ל: בכל מקום בו מסתיים קטע מהדרשה, זה משום שהקהל היה מתעלף שם מעוצמת הדברים. ולאחר שהקהל התאושש מעט המשיך רבי חיים ונשא את המשכה של הדרשה, ושוב הקהל התעלף. כל מקום בו מסתיים קטע מהדרשה, מורה על כך שהקהל התרגש מעוצמת הדרשה עד כדי התעלפות.

לימים, אחד מתלמידיו של רבי חיים התמנה להיות רב באחת העיירות. היה זה סמוך לראש השנה, ואותו תלמיד היה אמור לשאת דברי חיזוק והתעוררות בפני קהל עדתו. מכיון שידע את כוחה של הדרשה אותה נשא רבו רבי חיים מוולאז'ין, שנים אחדות קודם לכן, בחר לאומרה בפני שומעי לקחו ככתבה וכלשוונה, בשם אומרים.

לאכזבתו הרבה, לא ניכרה תכונה בקהל לשמע הדברים. נראה היה שהדברים לא הצליחו להתקבל על לב השומעים, ובודאי שלא הזדעזעו מהם. זמן מה אחר כך חלף במקום תלמידו הגדול של רבי חיים מוולאז'ין, הלא הוא רבי דוד טעביל בעל ה"נחלת דוד". ניגש אליו אותו תלמיד, ושאל אותו: הלא ידוע, שמורינו ורבינו הגאון רבי חיים מוולאז'ין, בשעה בה הוא נשא את דבריו בדרשתו לימים הנוראים נשבר כל לב, נהרות של דמעות נשפכו, וכל הציבור כולו שב בתשובה שלמה. מדוע כאשר אני עצמי אומר את אותם דברים שאמר הוא, דברי אינם פועלים את פעולתם? השיב לו בעל ה"נחלת דוד": "הסכת ושמע. בעיירה בה אני מתגורר ישנם שני רוקחים העוסקים לפרנסתם מרקחת תרופות ומכירתם. אחד מהם התפרסם ככזה שכל התרופות היוצאות מתחת ידו, פועלות את פעולתן על הצד הטוב ביותר, אך על רעהו, לעומת זאת, יצאה השמועה שאסור לקנות מתרופותיו. לא רק שהן אינן מועילות, אלא הם גם מסכנות את החולה שנוטלן".

"יום אחד פנה רוקח זה לחברו המצליח, ושאל אותו: "מדוע התרופות שלך מצליחות, ושלי לא? הלא, שנינו למדנו באותה אוניברסיטה את מלאכת הרוקחות?"

"החליט הרוקח, זה שתרופותיו הועילו לחולים, לערוך ביקור במעבדת התרופות של עמיתו הרוקח ה'לא יוצלח', שמא יגלה את ההבדל ביניהם. לאחר שוטטות קצרה אמר לו: "ידוע אני מה הסיבה. אמנם אתה מערבב את כל החומרים בדיוק על פי המרשם, אולם אינך מקפיד על סטריליות ונקיון הכלים בהם נעשים התרופות. משום כך, לא רק שהן לא מועילות, אלא הן גם עלולות לגרום נזק חמור למי שמתמשש בהן"... "כן הוא הדבר ביחס אליך... הדברים שאמרת בדרשתך, כשלעצמם, הינם תרופה נפלאה כנגד היצר, והם היו אמורים להוביל לתשובה שלמה, אולם זאת בתנאי שהם יוצאים מפה קדוש וטהור כפיו של מורינו ורבינו רבי חיים מוולאז'ין... לעומת זאת, כאשר אותם הדברים בדיוק יוצאים מהפה שלך, שהוא הרבה פחות סטרילי, ואין לו את עוצמת הקדושה והטהרה, זה יכול לפגום במעלת הדברים, ולמנוע מהם לפעול את פעולתם הברוכה בלבבות!"... סיים הגאון רבי דוד טעביל את דבריו.

ואנו על פי דרכנו למדנו ממשלו לקח נפלא: לפיו של צדיק - ישנו כח אדיר! אותם דברים עצמם, כשהם יוצאים מפה קדוש וטהור, נשמעים אחרת לגמרי מכפי שהם נשמעים כאשר הם יוצאים מפה שאינו קדוש וטהור דיו! ומכאן, תשובה לשאלתנו, כפי שהיה אומר הגאון רבי יעקב ניימן, ראש ישיבת 'אור ישראל':

כאשר יתרו שמע את יציאת מצרים וקריעת ים סוף מפי אנשים פשוטים, השפיעו עליו הדברים בצורה מועטת, ולא עשו עליו די רושם. אכן, כאשר "ויספר משה לחתנו" - משה רבנו עמד וסיפר את אותם ניסים בדיוק, אולם הדברים יצאו מכלי טהור, לא נותר יתרו אדיש, ומיד אמר: "ברוך ה' אשר הציל אתכם מיד מצרים". ("ללמדך - שמות" מאוצרותיו של הרב מרדכי פרוינדליך זצ"ל)

פינת ההלכה

בעניין האוכלים במקום שיראים מן השלטונות שיבואו ויקנסו את המשתתפים שם אם חשיב קביעות להצטרף לזימון כתב הרמ"א בשו"ע סימן קצ"ג ס"ג וז"ל המנהג שלא לזמן בבית עובד כוכבים, ונראה לי הטעם משום דלא יוכלו לקבוע עצמן בבית עובד כוכבים, משום יראת העובד כוכבים והוא כאילו אכלו בלא קבע, והמשנה ברורה הביא שהאחרונים חולקים על זה, אבל במקומות שיראים ופוחדים לקבוע ובכל רגע עלולים לברוח אפשר דהכל מודים שאינו קביעות לזמן. וא"כ בנדון דידן שעושים חתונה במקום שיראים שיבואו הרשויות להפריע את החתונה ויצטרכו ללכת איש איש למקומו לא יוכלו לזמן שאינו חשוב קביעות לסעודה. **ושמעתי** מידידי הגאון ר' מנדל לובין שליט"א שכל זה לא איירי אלא בנדמנו בבית עכו"ם ואכלו יחד לא חשיב קביעות כיון שיראים ממנו אבל במקום שהזמינו עצמן לאכול יחד בחתונה והכינו חתונה כדי לאכול ביחד בוודאי חשוב קביעות גם כשיראים שהרי אמרו ניזיל וניכול לחמא בדרך פלן ואין לך קביעות גדול מזה. **אכן** כבר נודע מה שאמר מרן החזו"א שבאוכל בשיבה או בחתונה ואינו מתכוון לצרף עצמו אינו מצטרף אע"פ שקבע עצמו לאכול עם חבריו בחתונה, וחזינן דגם כשאומר ניזול וניכול בדרך פלן אבל אינו קובע עצמו אינו חשוב קביעות וא"כ אפשר שגם בזה אינו קביעות הגם שקבעו עצמן לסעודת נשואין כל שאין קביעות תלויה בהן אלא באחרים וצ"ע. (הגאון רבי נפתלי קופשיץ שליט"א, מעדני כהן)

חידה שבועית

איזה שני כלי תחבורה הם באותו השם מצא האת האחרונה שהיא שונה?
 תשובה לחידה פרש: טו טז. תשובה לחידה: מכריח גבולות/נהג מונית. מס' 7608833: משפחת כלי

מזל טוב

מרכו העיר: משפחת יעקובי להולדת הבת. משפחת ויניצקי לאירוסי הבן. משפחת פלד לאירוסי הבן

פתרונות לחידות והודעות לשמחות ניתן לשלוח עד יום שני בפקס: 037608833 או למייל a7608833@gmail.com